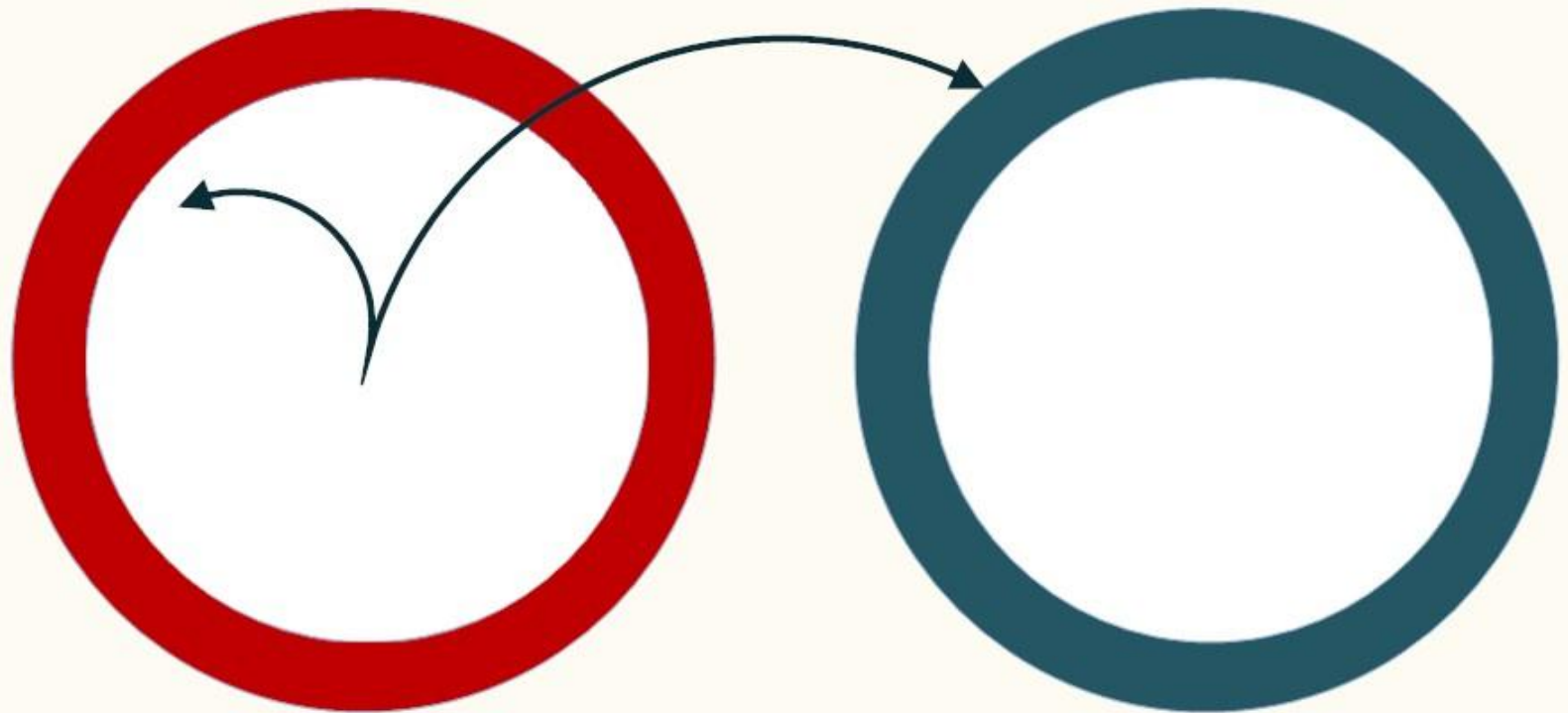

Urfolk og nasjonale minoriteter i Nordland

Slektsforskning og kulturelle ulikheter

Urfolk og nasjonale minoriteter

Urfolk – et mindretallsfolk med lang historie i et land og en annen kultur enn flertallsbefolkninga.
I Nordland: samer

Nasjonal minoritet – et mindretallsfolk med en annen kultur (etnisitet) enn flertallet i landet.

Disse har bodd lengst i Nordland: samer, kvener, romani, jøder.

Etnisitet

NB: Etnisitet er et kulturelt fenomen, ikke et genetisk eller biologisk!

Objektive kriterier: For eks. eget språk, egen religion og levemåte, egne skikker og verdier, felles opphav og felles historie.

Subjektive kriterier: Oppfatning av å høre til samme gruppe.

Etniske endringer

Assimilering: at ei mindretallsgruppe smelter genetisk og kulturelt sammen med flertallsbefolkninga.

Etnisk rensing: at ei mindretallsgruppe drives vekk fra et område eller likvideres.
(Tilnærma stabil situasjon innebærer en eller annen form for etnisk sameksistens.)

Samer

Finn: tidligere norsk betegnelse for same

Lapp: svensk ord for same (også brukt på norsk i samme mening som finn)

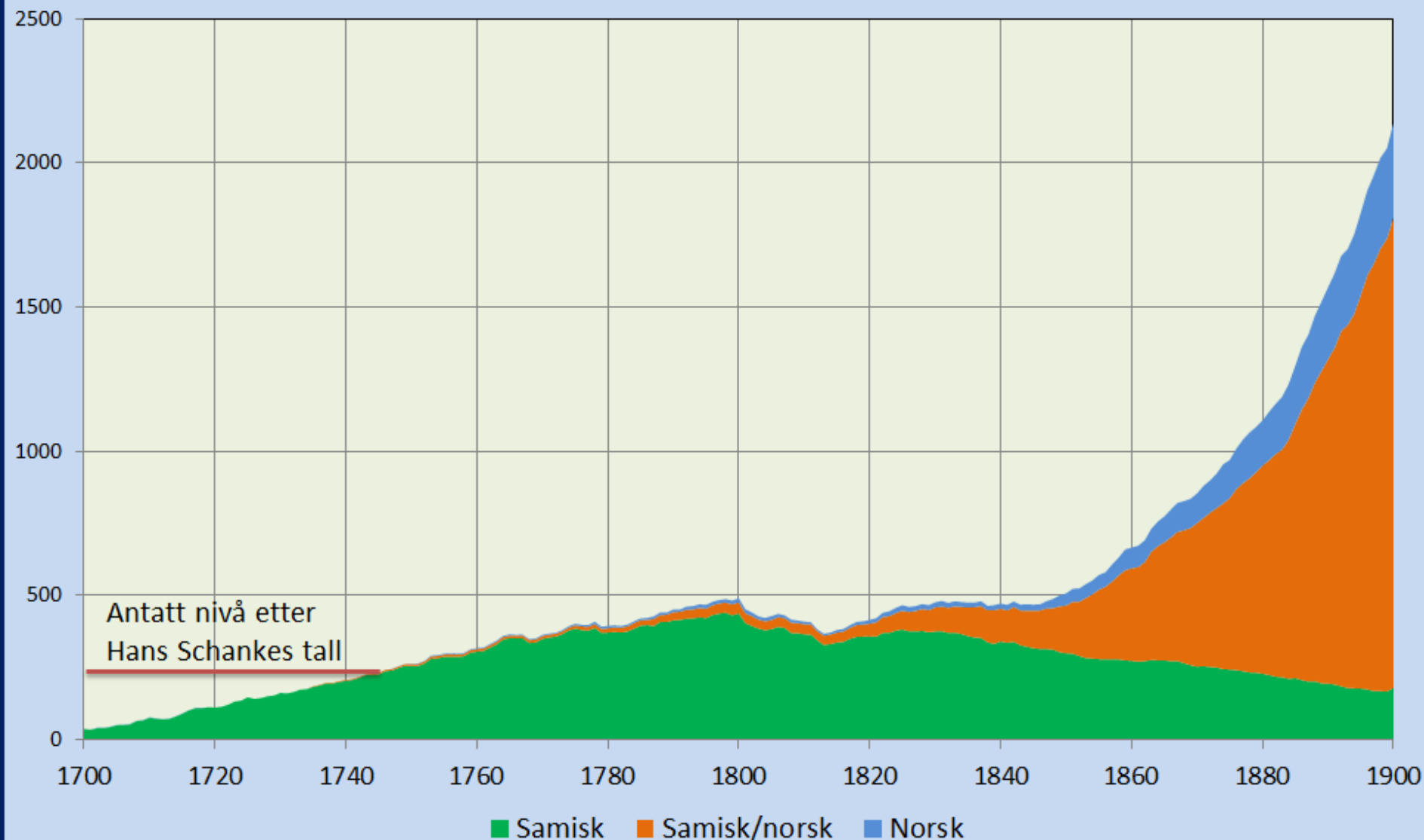
(NB: finn og lapp har ofte negativ ladning)

Same: samenes betegnelse på seg sjøl

Etnisk same: en som er oppvokst i en samisk kultur og regner seg sjøl som same

Av samisk slekt: person som har etniske samer blant sine aner

Assimilering av sjøsamer i Vesterålen fram til 1900

Samiske dialekter

Samisk slektsforskning

Sjøsamiske slekter: Samme kilder som for norske slekter. Norske bygdebøker etter 1975 er stort sett gode.

«Fjellsamiske» slekter: Det finnes en rekke gode og omfattende bøker over slekter fra Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Sverige.

Viktige metoder

- forske bakfra og framover i tid
- utnytte alle tilgjengelige kilder
- sammenstille ulike kildetyper
- sjekke kilder fra andre aktuelle områder
- studere samiske slektsbøker
- unngå ønsketenkning!

Noen kildekritiske punkter

NB: Samene skreiv ikke sjøl kildene om samene!

- dersom minst ei kilde kaller en person finn eller lapp, kan man anta at vedkommende er same
- samene valgte vanligvis døpenavn som var lette å uttale på samisk
- konfirmanter som står nederst på listene før 1820, er som regel samiske
- før 1820 gifta same seg vanligvis med same, særlig ved førstegangsgifte for begge
- samer var aldri faddere for norske barn, nordmenn sto ofte faddere for samiske barn

Noen kildeproblemer

- det største problemet er kildetaushet
- prestene og skriverne var ofte usikre på hvor samene bodde
- mange samer het det samme, det gjør faren for feilaktig identifisering større
- bruken av samiske parallellnavn er lite kjent
- navn på samer er oftere utelatt i kildene enn navn på norske personer
- før 1850 er underregistreringa av samiske gravlegginger stor
- samene dro ofte til nabosokn etter make

Sivert Olsen-slekta

Dokumenterte etterkommere i Vesterålen
fram til 1900:

- 6 barn
- 18 barnebarn
- 56 oldebarn
- 87 tipppoldebarn
- 125 tipptippoldebarn
- 220 3xtippoldebarn
- 324 4xtippoldebarn
- 393 5xtippoldebarn

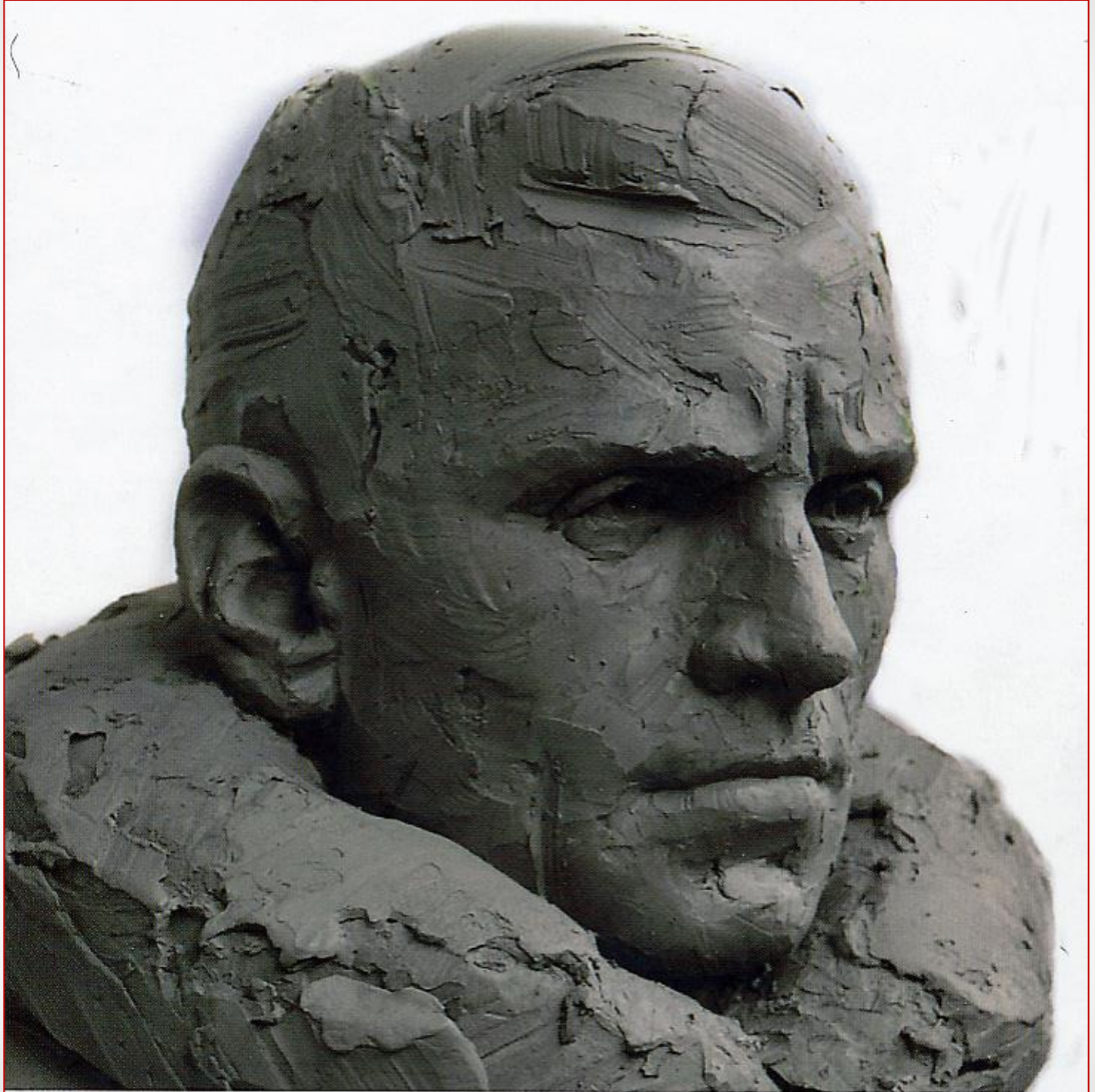
Ei sjøsamisk slektstavle

Peder Pedersen (1783-1832), f. i
Gåsfj./Sortland, gift m/Berit Olsdtr

Anna Bergitte Pedersdtr (1815- ?), f. på
Andenes, barn m/Ole Olsen

Pauline Jørgine Olsdtr (1834-1871), f.
på Andenes, gift m/Hans Jakobsen

Helmer Julius Hansen (1870-1956), f. i
Bjørnskinn

Tre kulturer – tre språk

Romani

Ca. 1500: De første sigøyerne (rom) kommer til Norge. Mange seinere romani-slekter kan stamme fra dem. Andre røtter kan være tidligere soldater etter krigene i Europa, bl.a. 30-årskrigen på 1600-tallet.

Ca. 1600: Ordet tater tas i bruk, trolig lånt fra svensk.

Seinere: «Rekruttering» av og giftemål med personer fra både Norge og Sverige.

På 1800-tallet oppfatta romanifolket seg enten som storvandringer (barovandring, storskøyere) eller som småvandringer (tiknovandring) iflg. Eilert Sundt.

De første skal være de sikreste etterkommerne av de tidligste taterne, og holdt til på Østlandet og i Trøndelag. De siste holdt til i Agder og på Vestlandet.

Mange navn ...

- Tater: kanskje fra «tartar»
- Fant: kanskje fra tysk «vant» (kriger, jfr. infanteri)
- Splint: vestlandsk uttrykk, også brukt nordpå
- Fark: trøndersk/nordnorsk uttrykk
- Fuss: også fra Trøndelag og Nord-Norge
- Skøyer: fra svensk «skojare»
- Reisende: et uttrykk som også romanifolket bruker
- Romani: det de kaller seg sjøl

Romaniordet for en bofast er buro.

Romani-kulturen i Norge

- Eget språk (romani) med nordisk grammatikk og ordforråd fra en rekke språk – hindi, farsi, gresk, hebraisk, italiensk, fransk, tysk og mange andre
- Tradisjonelle klær både for menn og kvinner
- Rike og særegne musikk- og sang-tradisjoner som både har lånt trekk fra norsk tradisjonsmusikk og påvirka den tilbake
- Lange tradisjoner med et liv på landeveien (Østlandet og Trøndelag) og med båter (Vestlandet og Nord-Norge)
- En livsstil svært ulik både bønder og byborgere
- En rekke virksomheter som nordmenn ikke ville drive

Romani-«yrker»

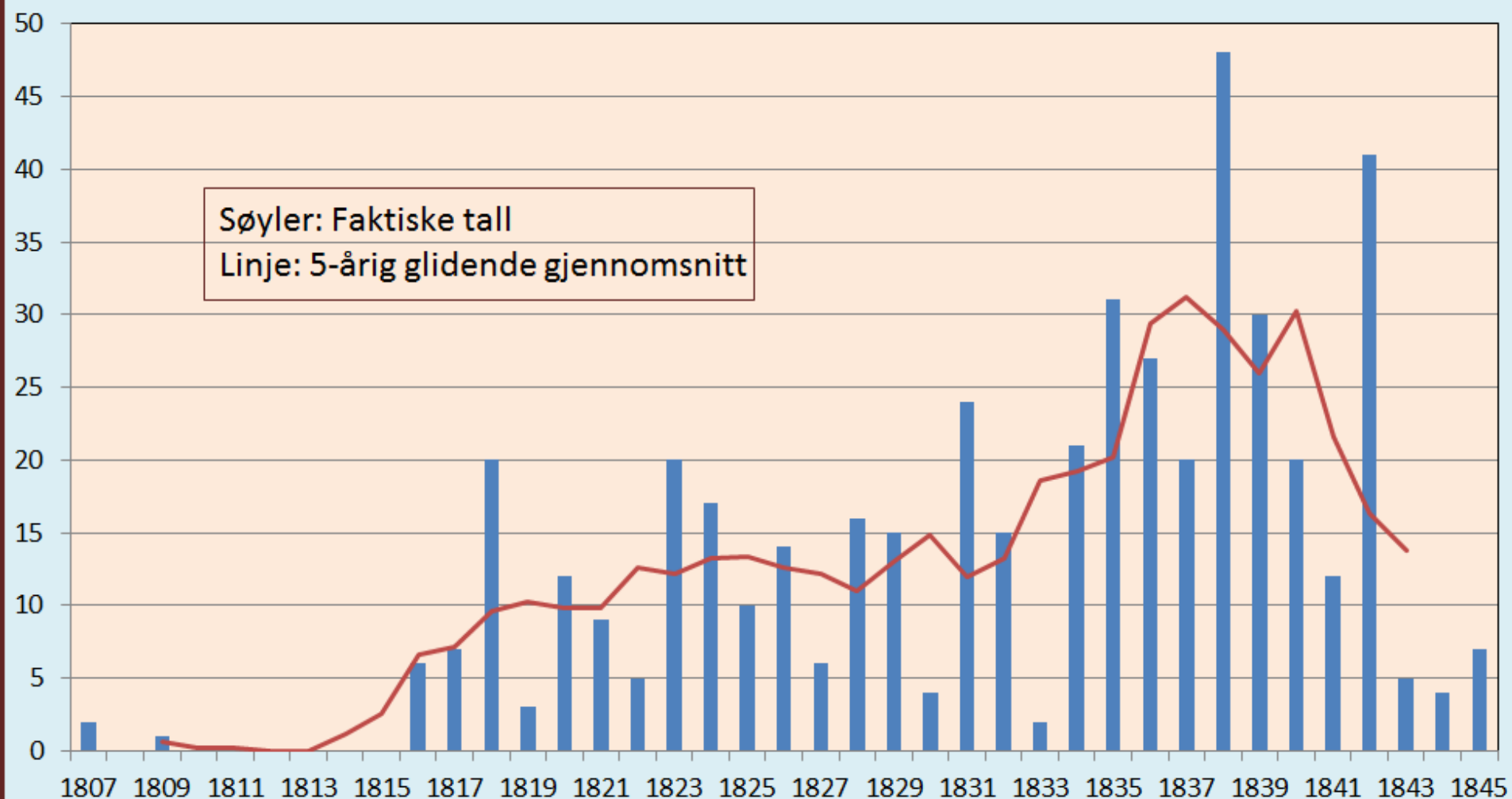
- Hesteskjærer: kasterte hester
- Kursmed: hestedoktor
- Kjeleflikker: reparerte kjeler
- Blikkenslager: laga forskjellig av blikk
- Grytestøper/-smed: laga gryter
- Knivmaker: smidde kniver
- Skeibinder: laga vevskeier
- Hektemaker: laga hekter
- Nattmann: dotømmer (renovatør)
- Rakker: flådde eller fjerna kadavere

Kilder til romani-slekt

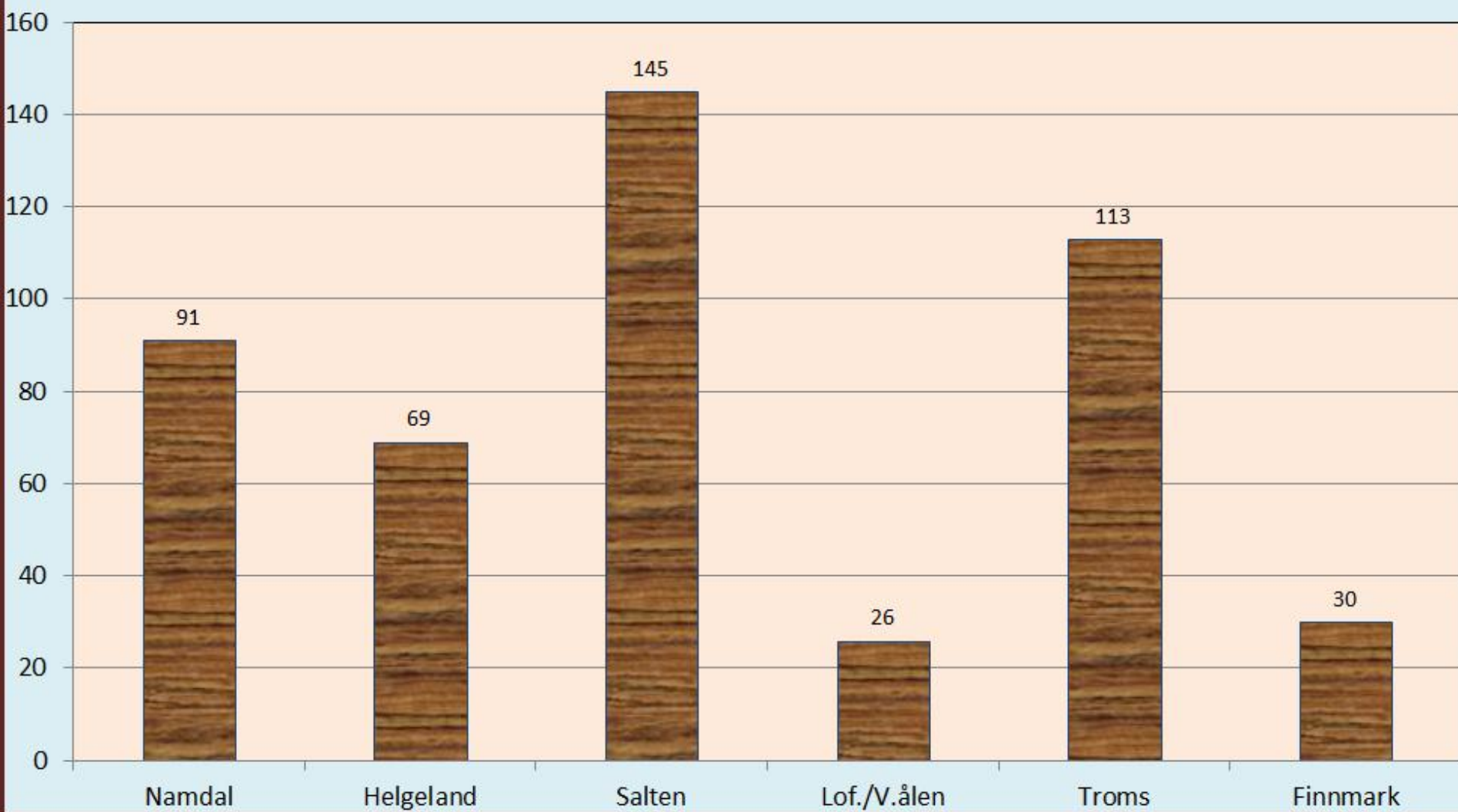
Mobiliteten og et anstrengt forhold til alle myndigheter gjør kartlegginga av romanislekter vanskelig.

- Kirkebøker og folketellinger er som regel til liten hjelp. Rettsprotokoller inneholder mer.
- Fantefortegnelsene, blant annet fra 1845, er mangelfulle
- Brukerforumet på Digitalarkivet har nyttige diskusjoner og deltakere med stor kunnskap om romani-slekter.
- Det finnes en del bøker med slektsopplysninger, mest fra Østlandet.
- Norsk Slegtshistorisk Tidsskrift inneholder artikler om sentrale romani-slekter.
- Ei viktig kilde er reisepassene som alle måtte ha ved flytting mellom fogderier fram til 1860.

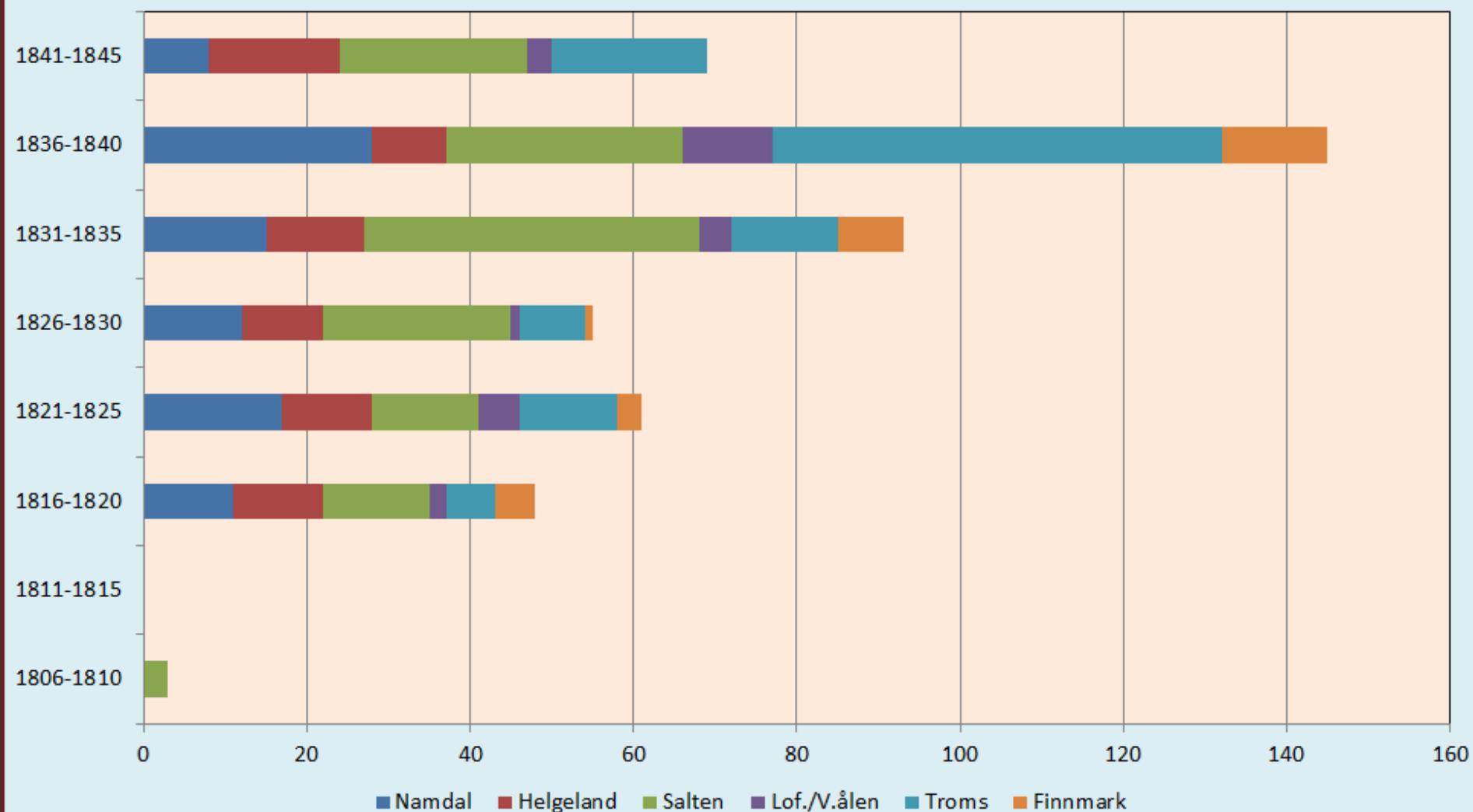
Reisepass til "tater" pr. år 1807-1845

Reisepass til "tater" 1807-1845 etter region

Reisepass til "tater" 1807-1845 etter region og 5-årsperiode

Fra Fantefortegnelsen 1845

I A l s t a d h a u g s Præstegjeld opholdt sig under Folketællingen:

650. Carl Gustav Johannesen Friman, 25 Aar gl., hans Kjæreste
 651. Pigen Johanne Cecilie Knudsdatter, 20 Aar gl., og hans Moder
 652. Stine Jacobsdatter Friman, 64 Aar gl., Enke efter en Kobberslager Johan Frederik.
 Dette Følge blev i Decbr. Maaned 1845 arresteret i Alstadhaug og Forhør optaget.

I M o Præstegjeld sees ofte

653. Svend Halsteenssen, omtrent 40 Aar gammel, skal være svensk af Fødsel, streifer nu om som en fortrukken Betler.

I H e m n e s Præstegjeld opholdt sig i Vinteren mellem 1845 og 1846:

654. Hans Andreassen Staven, 41 Aar gammel, født i Lessø Præstegjeld, Hesteskjærer, hans Hustru
 655. Karen Olsdatter Lien, 28 Aar gl., født i Nærøens Præstegjeld, og deres Børn:
 656. Andreas Olaus, 4 Aar gl., født paa Gaarden Breivold i Ibbestad Præstegjeld.
 657. Carl Martinus, 1 Aar gl., født i Børsen Præstegjeld. Manden har i henimod 20 Aar vanket om i Helgeland og Senjen.

Igjennem L ø d i n g e n s Præstegjeld reiste til samme Tid 3 Følger, nemlig:

658. A. Gulbrand omtrent 25 Aar gl., med hvem fulgte Konen
 659. Johanna, samt en voxen Dreng af Navn
 660. Anders, og en Datter af Store-Lorentz (No. 667)
 661. Ulrikka Marie. Følget agtede sig til Hammerfest.

662. B. Johannes, Hesteskjærer og Skebinder, 30 - 40 Aar gl.
 663. Konen Cathrina og 3 Børn:
 664. a. Peter, 12 Aar gl.
 665. b. Lovise, 4 Aar gl.
 666. c. Johanne, 2 Aar gl.

667. C. Store-Lorentz (se No. 371), omtrent 50 Aar gl., Hesteskjærer fra Namsen, hans Kone
 668. Anne Charlotte, over 40 Aar gl., med hvem han har Børnene:

669. a. Carl Frederik (i Urlands Præstegjeld er Navnet opgivet at være Vilhelm), 20 - 30 Aar gl., Blikkenslager, hvilket Haandværk han skal have lært i Drammen, han havde med sig et Fruentimmer fra Ullensaker Præstegjeld ved Navn
 670. Oline Olsdatter, med hvem han har Børn.
 671. b. Alexander, 16 Aar gl.
 672. c. Johanne, 8 Aar gl.
 673. d. Johanne, 6 Aar gl.
 674. e. Carl Gustav, 1 Aar gl.
 Følget agtede sig til Vesteraalen.

I L e n v i g Præstegjeld antraf man ved Folketællingen 2 Følger.

675. A. Johannes Nielsen, omtrent 70 Aar gl. med Konen
 676. Anne Marie Christophersdatter, omtrent af samme Alder.
 677. Sønnen Niels Peder Christian, 25 Aar gl.
 678. Lovise Kirstine Hermansdatter, 60 Aar gammel.
 679. Fosterdatteren Anne Bolette Olsdatter, 16 Aar gl. Følget skal fornemmelig streife om i Finmarken.

- B. Det andet Følge bestod af en gammel Kvinde, over 90 Aar, hvis Navn ei er opgivet, samt hendes Familie, nemlig:
 680. Sønnen Hans Eriksen, 55 Aar gl., gift med
 681. Lorentze Frederiksdatter, 45 Aar gl., og deres Børn:
 682. a. Frederik Hansen, 25 Aar gl., som med
 683. Anne Nicolaisdatter, havde Børnene:
 684. Gulbrand Frederiksen, 4 Aar gl., og
 685. Lorentze Frederiksdatter, 1 Aar gl.
 686. b. Anne Sophie Hansdatter, 24 Aar gl., der med
 687. Henrik Henriksen, 32 Aar gl., havde Børnene:
 688. Johanne, 6 Aar gl.,
 689. Hans Henrik, 4 Aar og
 690. Anne, 2 Aar gl.

Dette Følge holder sig ogsaa meget i de nordligste Egne af Riget.

I L o p p e n Præstegjeld er et ungt Fruentimmer paa 24 Aar, som forberedes til Konfirmation, hun forlod i Aaret 1840 sine omstreifende Forældre:

691. Frederik Kjelsen, Guldsmed, der nu formodes at være død, og
 692. Anne Marie Andersdatter, som har udstaaet Tugthuusstraf, og derefter streifede om med en Person, som hun udgav for sin Mand, og hvis Navn var
 693. Carl.

Ei romani-slekt

Peder Johannessen og Kari Andersdtr, Buvarp/Namdalseid

Johannes Pedersen

Aleksander Pedersen

Anna Maria Johannesdtr

Aleksander Aleksandersen

Katrine Pettersen

Sander Aleksandersen

Astrid Schultz

Johannes Aleksandersen

Reidar Pedersen

Åge Aleksandersen

Gunnar Pedersen

